

**Rzecznik
Finansowy**

www.rf.gov.pl

RF dla Poszkodowanych

Zasady refundacji kosztów najmu pojazdu zastępczego

przy likwidacji szkód z obowiązkowego
ubezpieczenia posiadaczy pojazdów
mechanicznych

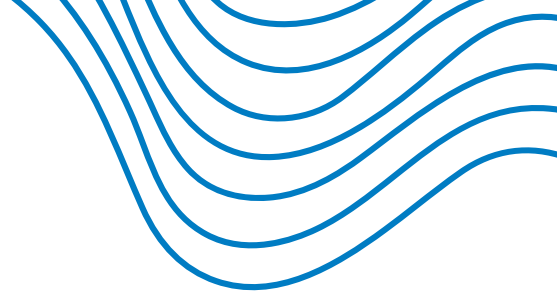
Czerwiec 2022

Wstęp

Problemy związane z obowiązkowymi ubezpieczeniami odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych (OC ppm) mają znaczący udział w strukturze zapytań mailowych, telefonicznych i wniosków trafiających do Wydziału Klienta Rynku Ubezpieczeniowo – Emerytalnego w Biurze Rzecznika Finansowego. Dla przykładu, w 2021 r. aż 45 % wszystkich porad telefonicznych udzielanych przez ekspertów specjalizujących się w ubezpieczeniach, dotyczyło właśnie kwestii związanych z likwidacją szkód komunikacyjnych z OC ppm. Niemal 4,7 tys. osób zadzwoniło na infolinię ubezpieczeniową prowadzoną przez Rzecznika Finansowego w takich właśnie sprawach. W trakcie rozmów skarżono się na niesatysfakcjonujący sposób likwidacji szkód oraz niezasadne odmowy wypłaty odszkodowań czy też zaniżanie ich wysokości. Telefonujący wskazywali, iż czują się pokrzywdzeni stanowiskiem zajęтым w ich sprawie przez ubezpieczyciela i oczekują porady odnośnie do dalszych kroków prawnych. W trakcie rozmów zwracano się w szczególności z prośbą o przedstawienie stanowiska Rzecznika w zakresie zgodności działania ubezpieczycieli z obowiązującymi przepisami prawa oraz orzecznictwem. Dzięki udzielonym przez ekspertów pracujących w Biurze Rzecznika Finansowego poradom, część osób – wyposażona w solidną argumentację – zdecydowała się na złożenie reklamacji, które niejednokrotnie przynosiły satysfakcjonujące rozwiązanie sporu. W tym samym okresie do Biura Rzecznika Finansowego ponad 2,5 tys. osób złożyło oficjalny wniosek o przeprowadzenie postępowania interwencyjnego. Jest to przeszło 27% wszystkich wniosków wpływających do Wydziału Klienta Rynku Ubezpieczeniowo-Emerytalnego Biura Rzecznika Finansowego. Żaden inny rodzaj ubezpieczeń nie skutkuje takim odsetkiem skarg.

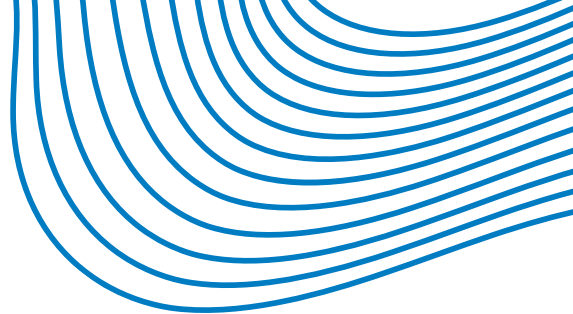

Mając na uwadze liczbę problemów zgłaszanych do Rzecznika Finansowego dotyczących likwidacji szkód z ubezpieczenia OC ppm oraz docierające do Rzecznika niepokojące sygnały, że gros poszkodowanych – szczególnie przy mniejszych szkodach – rezygnuje z dochodzenia swoich praw, przygotowane zostały opracowania, w których szczegółowo omówione zostały najczęściej występujące problemy w omawianej tematyce. W opracowaniach tych znajdują Państwo m. in. informacje o najczęściej pojawiających się problemach w związku z likwidacją szkód z umowy ubezpieczenia OC ppm, a także o podstawowych uprawnieniach poszkodowanych w wypadkach komunikacyjnych. Opracowania przygotowane przez nasze biuro zawierają również porady dotyczące czynności, jakie należy podjąć w sytuacji, gdy działanie ubezpieczyciela budzi zastrzeżenia. Opracowania zostały zamieszczone na stronie Rzecznika Finansowego w formie podcastów, przeprowadzonych webinarium czy też dokumentów tekstowych zawierających szczegółowe analizy poruszające się po tematyce ubezpieczeń OC ppm. Liczę, że przygotowane przez ekspertów Biura Rzecznika Finansowego opracowania zachęcą klientów do dochodzenia swoich praw, co z kolei powinno stanowić dla zakładów ubezpieczeń asumpt do zmiany obowiązujących procedur. Rzecznik Finansowy zachęca wszystkich poszkodowanych, aby korzystali z dostępnego wsparcia, które nie ogranicza się wyłącznie do poradnictwa telefonicznego, e-mailowego, interwencyjnego czy postępowania polubownego, ale dotyczy również udzielania pomocy na etapie postępowania sądowego.

dr Bohdan Pretkiel
Rzecznik Finansowy

W toku likwidacji szkód zgłoszonych z umów obowiązkowego ubezpieczenia OC ppm, obok roszczenia pokrycia uszczerbku powstałego w majątku na skutek zdarzenia, jednym z głównych zmartwień poszkodowanych jest możliwość skorzystania z pojazdu zastępczego oraz refundacja jego kosztów. Roszczenia o wypłatę odszkodowania za wydatki poniesione na najem pojazdu zastępczego wciąż stanowią przedmiot licznych sporów pomiędzy zakładami ubezpieczeń a poszkodowanymi.

01 Kiedy poszkodowany może ubiegać się o odszkodowanie z tytułu zwrotu kosztów pojazdu zastępczego?

Zasadnicze znaczenie dla uregulowania sytuacji poszkodowanych w zakresie roszczeń refundacji wydatków poniesionych na najem pojazdu zastępczego miała uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2011 r. (sygn. akt III CZP 05/11) wydana w wyniku wniosku złożonego przez poprzednika prawnego Rzecznika Finansowego – Rzecznika Ubezpieczonych. Doniosłość wspomnianego orzeczenia wynika z faktu, że pozwoliło ono na unormowanie praktyk zakładów ubezpieczeń w zakresie likwidacji szkód, jak również na ujednoczenie rozbieżnego orzecznictwa sądów powszechnych.

I tak, w dniu 17 listopada 2011 r. Sąd Najwyższy podjął uchwałę (III CZP 05/11) o następującej treści: „Odpowiedzialność ubezpieczyciela

z tytułu umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za uszkodzenie albo zniszczenie pojazdu mechanicznego nie służącego do prowadzenia działalności gospodarczej obejmuje celowe i ekonomicznie uzasadnione wydatki na najem pojazdu zastępczego; nie jest ona uzależniona od niemożności korzystania przez poszkodowanego z komunikacji zbiorowej”.

Wskazać należy, że Sąd Najwyższy w powyższej uchwale, wbrew ówczesnej praktyce niektórych ubezpieczycieli, nie potwierdził, że zakład ubezpieczeń może uzależniać zwrot wydatków poniesionych na najem pojazdu zastępczego od statusu poszkodowanego (tego czy jest on przedsiębiorcą, czy osobą fizyczną nieprowa-

dzącą działalności gospodarczej) czy od celu wykorzystywania pojazdu mechanicznego (do celów komercyjnych lub prywatnych). W omawianej uchwale Sądu Najwyższego rozstrzygnięcie o zwrot poniesionych kosztów najmu pojazdu zastępczego zostało powiązane z obiektywną potrzebą odtworzenia możliwości korzystania z rzeczy – z brakiem innego wolnego i nadającego się do wykorzystania pojazdu mechanicznego w mieniu poszkodowanego oraz autonomią woli poszkodowanego (zachowaniem się poszkodowanego), tj. wykorzystywaniem przedmiotu najmu do realizacji bieżących czynności życia codziennego w czasie naprawy uszkodzonego pojazdu mechanicznego lub w okresie niezbędnym do zakupu innego samochodu. Z tych względów **refundacji podlegają celowe i ekonomicznie uzasadnione wydatki na najem pojazdu zastępczego.**

Oczywistym jest, że najem pojazdu zastępczego nie będzie celowy i ekonomicznie uzasadniony jeżeli w pierwszej kolejności nie zachodzi odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń z tytułu szkody w pojeździe poszkodowanego. Natomiast wskazać należy, że taka **refundacja nie będzie zasadna także wtedy, gdy poszkodowany nie utracił możliwości korzystania z rzeczy na czas naprawy uszkodzonego samochodu** (np. w przypadku minimalnych szkód nie wpływających na sprawność pojazdu ani nie wyłączających go z ruchu drogowego), **jak również w sytuacji, gdy zgłaszający szkodę posiada we własnym mieniu inny wolny i nadający się do wykorzystania pojazd mechaniczny.** Warto w tym miejscu wskazać, że w przypadku gdy korzystanie z przedmiotu najmu jest ograniczone i odbywa się tylko w określony dzień, względnie w określone dni (nie przez cały okres naprawie-

nia szkody) lub przebiega z małą częstotliwością powiązaną z odległością pokonywaną pojazdem zastępczym i realizacją jednostkowej czynności życia codziennego (tj. tylko w określony dzień, dla pojedynczej czynności i do nieznacznie oddalonego miejsca) – to jest to sytuacja, w której uzasadnione jest wynajęcie pojazdu mechanicznego na określony dzień lub skorzystanie z innych odpłatnych form przewozu, niebędących komunikacją publiczną, np. taksówki (periodyczność najmu). Jednakże również **w przypadku sporadycznego używania pojazdu skorzystanie z komunikacji publicznej nie jest ekwiwalentnym sposobem odtworzenia możliwości korzystania z uszkodzonego lub zniszczonego pojazdu mechanicznego.**

Podkreślić przy tym należy, że w ocenie Sądu Najwyższego sama utrata możliwości korzystania z pojazdu mechanicznego nie jest szkodą majątkową. Refundacji podlega bowiem zobowiązanie poszkodowanego powstałe z tytułu umowy najmu pojazdu zastępczego. Wskazać należy, że Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 10 sierpnia 2008 r. (sygn. akt III CZP 62/08, OSNC 2009, nr 7-8, poz. 106) zajął stanowisko, zgodnie z którym pojęcie strat, jakie poszkodowany poniósł – w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. – obejmuje także niezaspokojone przez poszkodowanego wymagalne zobowiązania na rzecz osoby trzeciej. Wobec powyższego koszty najmu samochodu zastępczego, choć niepokryte przez bezpośrednio poszkodowanego, mogą wchodzić w skład szkody, jaką ten poniósł w wyniku zniszczenia lub uszkodzenia pojazdu.

Innymi słowy, refundacji może podlegać czynsz najmu pojazdu zastępczego spełniony przez poszkodowanego lub niezaspokojony, lecz

wymagalny. Powyższy tok rozumowania został potwierdzone w uchwale Sądu najwyższego z dnia 13 marca 2020 r., (sygn. akt III CZP 63/19, OSNC 2020, nr 11, poz. 96.), w którym zostało wskazane, że **zaciągnięcie przez poszkodowanego zobowiązania do zapłaty czynszu najmu pojazdu zastępczego stanowi szkodę** w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. pozostającą w związku przyczynowym z wypadkiem komunikacyjnym. Zatem, aby uzyskać odszkodowanie z tego tytułu, **poszkodowany musi wpierv zdecydować się na skorzystanie z usługi najmu. Ubezpieczyciel nie jest przy tym zobowiązany do dostarczenia pojazdu zastępczego na czas naprawy lub do zakupu innego samochodu.** Oczywiście zakład ubezpieczeń może udzielić pomocy poszkodowanemu w ten sposób, że wskaże przedsiębiorcę, od którego poszkodowany może wynająć pojazd zastępczy, a następnie rozliczy się z tym podmiotem bezpośrednio.

Poza orzecnictwem sądów, na praktykę likwidacji szkód przez zakłady ubezpieczeń mają wpływ także zalecenia i wytyczne Komisji Nadzoru Finansowego (KNF). W 2014 roku KNF wydała Wytyczne dotyczące likwidacji szkód z ubezpieczeń komunikacyjnych (dalej jako Wytyczne KNF), stanowiące w dużej części

odzwierciedlenie zasad wynikających z dotychczasowego orzecnictwa oraz będący niejako wzorcem postępowania dla zakładów ubezpieczeń. Do kwestii odszkodowania z tytułu najmu pojazdu zastępczego odnosi się w szczególności wytyczna nr 20. I tak wskazać należy, że zgodnie z wytyczną KNF nr 20.6. zakład ubezpieczeń niezwłocznie po zgłoszeniu roszczenia powinien poinformować o zasadach uznawania kosztów najmu pojazdu zastępczego, w szczególności dotyczących rodzaju/klasę wynajętego pojazdu, przy czym z informacji takiej powinno jasno wynikać, że uprawniony może wynająć pojazd zastępczy o zasadniczo podobnej klasie, na czas naprawy uszkodzonego pojazdu lub na czas niezbędny do zakupu innego pojazdu, według cen obowiązujących na danym rynku lokalnym. **Przy dokonywaniu oceny celowości roszczenia o zwrot kosztów najmu pojazdu zastępczego zakład ubezpieczeń powinien wziąć pod uwagę również te okoliczności stanu faktycznego, które wskazują, kiedy najem pojazdu zastępczego jest zbędny. Zatem poszkodowany przed podjęciem decyzji o skorzystaniu z oferty usługodawcy nie wskazanego przez ubezpieczyciela powinien mieć przedstawione informacje w przedmiocie usługi proponowanej przez zakład ubezpieczeń.**

Cechy pojazdu zastępczego oraz wysokość stawki najmu

Z doświadczenia Rzecznika Finansowego wynika, że ubezpieczyciele chętnie organizują we własnym zakresie najem pojazdu zastępczego poszkodowanym. Jednakże, jeżeli ubezpieczyciel tej pomocy nie udzielił lub miała ona charakter niepełny (np. czas najmu nie pokrył w pełni okresu obiektywnej niemożności korzystania z samochodu), czy też warunki na jakich miała się odbywać taka usługa nie odpowiadały jej odbiorcy, to **poszkodowany może wynająć pojazd na własny koszt i na własne ryzyko, a następnie przedstawić wydatki za czynsz najmu do refundacji**. Mając na uwadze powyższe pojawia się pytanie, na jakich zasadach i warunkach poszkodowany może samodzielnie zorganizować sobie taki pojazd zastępczy, tak aby poniesione koszty należało uznać za celowe i ekonomicznie uzasadnione.

W pierwszej kolejności należy pochylić się nad kwestią tego, jaki pojazd zastępczy możemy nająć w miejsce uszkodzonego auta. Przez wskazywane przez Sąd Najwyższy w wyżej powołanej uchwale (sygn. akt III CZP 05/11) **celowe i ekonomicznie uzasadnione wydatki na najem pojazdu zastępczego należy rozumieć możliwość skorzystania z najmu pojazdu o za-**

sadniczo podobnej klasie, według stawki najmu obowiązującej na lokalnym rynku. Zapewnienie pojazdu zastępczego równorzędnego pod istotnymi względami pojazdowi uszkodzonemu albo zniszczonemu – trzeba uznać za adekwatny sposób poprawienia sytuacji poszkodowanego, który utracił posiadanie swojego pojazdu, ponadto w żaden sposób nieograniczający jego prawa wyboru co do sposobu naprawienia szkody, wnikającego z art. 363 k.c. Jeżeli bowiem poszkodowany, który na co dzień używa samochodu luksusowego, otrzyma od ubezpieczyciela ofertę najmu pojazdu klasy średniej, to nie sposób przyjąć, że oferta taka odpowiada potrzebom poszkodowanego.

Warto przeanalizować ponadto kwestię wysokości stawki najmu pojazdu zastępczego na rynku lokalnym. W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2003 r. (sygn. akt III CZP 32/03, OSNC 2004, nr 4, poz. 51) zostało wskazane, że odszkodowanie przysługujące od ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej za uszkodzenie pojazdu mechanicznego obejmuje niezbędne i ekonomicznie uzasadnione koszty naprawy pojazdu, ustalone według cen występujących na lokalnym rynku. Zdaniem Sądu Naj-

wyższego poszkodowanemu przysługuje wybór odpowiedniego warsztatu naprawczego, któremu powierzy dokonanie naprawy uszkodzonego pojazdu. Orzeczenie to, na co wyraźnie wskazuje treść jego uzasadnienia, można odnieść także do usługodawców innych usług, z jakich poszkodowany czynem niedozwolonym zmuszony jest w następstwie szkody korzystać, np. holowania uszkodzonych pojazdów mechanicznych czy wynajmu pojazdu zastępczego. Poszkodowany co do zasady może podejmować w tym zakresie autonomiczną decyzję. Nie ma przy tym znaczenia fakt, że ceny te odbiegają (są wyższe, ale oczywiście nie rażąco wyższe) od cen najniższych lub cen średnich dla określonej kategorii usług na rynku. Przyjęcie cen najniższych czy arytmetycznie wyliczonych cen przeciętnych dla określenia wysokości przysługującego poszkodowanemu odszkodowania, niezależnie od samej metody ich wyliczenia, która może być zróżnicowana, nie kompensowałoby poniesionej przez poszkodowanego szkody, gdyby ceny przyjęte u danego przedsiębiorcy, z którego usług poszkodowany korzysta w następstwie szkody w pojeździe, byłyby wyższe od tak przyjętych lub obliczonych cen. Zdaniem Rzecznika Finansowego **w sytuacji nagłej, jaką jest uszkodzenie samochodu, trudno wymagać od poszkodowanego, by podejmował szeroko zakrojone działania w celu znalezienia ekonomicznej najkorzystniejszej oferty najmu pojazdu zastępczego, tym bardziej, że najem ten ma z reguły charakter krótkotrwały, a starania takie byłyby angażujące czasowo.**

Nie należy jednak zapominać, że w nowszym orzecznictwie Sąd Najwyższy, odnosząc już bezpośrednio do kwestii zwrotu kosztów najmu pojazdu zastępczego, w sposób wyraźny

wyzaczył granice swobody wyboru przez poszkodowanego usługodawcy. Zdaniem Sądu należy odszkodowanie powinno zostać obniżone w sytuacji, gdy poszkodowany ma możliwość skorzystania z kilku jednakowo dogodnych ofert (w tym oferowanej przez zakład ubezpieczeń) i nie wybiera tej najkorzystniejszej. W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2017 r. (sygn. akt III CZP 20/17) sąd stwierdził: „Wydatki na najem pojazdu zastępczego poniesione przez poszkodowanego przekraczające koszty zaproponowanego przez ubezpieczyciela skorzystania z takiego pojazdu są objęte odpowiedzialnością z tytułu umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, jeżeli ich poniesienie było celowe i ekonomicznie uzasadnione.” Co istotne, z uzasadnienia powyższej uchwały wynika, że poszkodowany ma prawo wyboru oferty dla niego korzystnej, co nie znaczy przecież, że najtańszej. Tym samym musi być możliwe wykazanie, że oferta jest dla klienta korzystniejsza niż ta przedstawiona przez warsztat naprawczy współpracujący z ubezpieczycielem lub samego ubezpieczyciela, jeżeli ta druga usługa była tańsza. Znaczenie mają takie czynniki jak dodatkowe warunki umowy, takich jak np. czas i miejsce udostępnienia oraz zwrotu pojazdu zastępczego czy też obowiązek wpłaty kaucji. Z praktyki Rzecznika wynika, że pomimo powyższego stanowiska Sądu Najwyższego ubezpieczyciele nie biorą pod uwagę możliwości zaistnienia innych okoliczności decydujących o tym, że najem w ramach ich sieci partnerskiej był mniej korzystny i skupiają się wyłącznie na aspekcie finansowym. Natomiast wskazać należy, że z uchwały Sądu Najwyższego III CZP 20/17 wynika, że jeżeli w danym czasie mamy do wyboru tańszą ofertę to odstępstwo od niej tylko ze względu na

drobne niedogodności o charakterze niemajątkowym, które mogą wiązać się np. z koniecznością nieznacznie dłuższego oczekiwania na podstawienie pojazdu nie stanowi podstawy do refundacji całej kwoty. W ocenie Sądu Najwyż-

szego poniesienia wyższych kosztów nie uzasadnia również sama przez się prostota skorzystania z oferty najmu złożonej przez przedsiębiorcę prowadzącego warsztat naprawczy, w którym uszkodzony pojazd ma być naprawiany.

Zasadny czas najmu pojazdu zastępczego w przypadku szkody całkowitej

Jeżeli chodzi o praktykę sądową w zakresie czasu, za który przysługuje zwrot kosztów samochodu zastępczego **przy szkodzie całkowitej, to zasadniczo przyjmuje się, że zakład ubezpieczeń zobowiązany jest do refundacji za okres do dnia spełnienia świadczenia odszkodowawczego z uwzględnieniem czasu na zagospodarowanie pozostałości oraz na zakup nowego pojazdu.** W szczególności należy zwrócić uwagę na treść uchwały Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2013 r. o sygn. III CZP 76/13 (OSNC 2014, nr 9, poz. 85), zgodnie z którą odpowiedzialność ubezpieczyciela z tytułu umowy obowiązkowego OC komunikacyjnego obejmuje celowe i ekonomicznie uzasadnione wydatki na najem pojazdu zastępczego poniesione przez poszkodowanego w okresie niezbędnym do nabycia innego pojazdu mechanicznego, jeżeli odszkodowanie ustalone zostało w wysokości odpowiadającej różnicy pomiędzy wartością pojazdu mechanicznego sprzed zdarzenia powodującego szkodę, a wartością pojazdu w stanie uszkodzonym, którego naprawa okazała się niemożliwa lub nieopłacalna (tzw. szkoda całkowita).

Zatem orzecznictwo Sądu Najwyższego uzasadnia wnioski, że czasem refundowanego najmu pojazdu zastępczego w przypadku szkody całkowitej jest okres od dnia wynajęcia pojazdu zastępczego w związku ze zniszczeniem posiadanego przez poszkodowanego pojazdu do dnia, w którym poszkodowany mógł nabyć faktycznie i obiektywnie odtworzyć możliwość korzystania ze zniszczonej rzeczy poprzez zakup innego pojazdu mechanicznego o podobnej wartości rynkowej. Okres ten może kończyć się wcześniej niż dzień wypłaty odszkodowania za szkodę w pojeździe, może kończyć się w dniu wypłaty tego rodzaju świadczenia odszkodowawczego, może również wykraczać poza dzień wypłaty odszkodowania za szkodę całkowitą w samochodzie. Zasada indywidualizacji odpowiedzialności za szkodę nakazuje każdorazowo ustalać i badać chwilę, w której możliwe było odtworzenie przez poszkodowanego możliwości korzystania z rzeczy poprzez zakup innego pojazdu mechanicznego. Każdorazowo należy badać mierniki staranności poszkodowanego, jego obiektywne możliwości finansowe i osobiste, a także mierniki staranności ubezpieczyciela

przy wykonaniu zobowiązania lub sposób jego współdziałania z poszkodowanym (terminowość wypłaty odszkodowania za szkodę w pojeździe, właściwe określenie wysokości odszkodowania czy udzielenie pomocy w zbyciu pozostałości powypadkowych). Inne mierniki staranności należy stosować względem osoby obeznannej z rynkiem motoryzacyjnym, w szczególności z jego segmentem w postaci obrotu pozostałościami powypadkowymi, a inne wobec poszkodowanego, który nie posiada doświadczenia w tym zakresie. Jeżeli zatem poszkodowany nie był w posiadaniu środków finansowych pozwalających na odtworzenie możliwości korzystania z rzeczy przed otrzymaniem świadczenia odszkodowawczego za szkodę w pojeździe lub przed otrzymaniem świadczenia odszkodowawczego i zbyciem pozostałości powypadkowych, a jednocześnie podejmował przy tym starania w celu zbycia pozostałości powypadkowych, to zakres odpowiedzialności ubezpieczyciela może kończyć się w dniu, w którym poszkodowany obiektywnie mógł nabyć inny pojazd mechaniczny o podobnej wartości do zniszczonego. Z zasady, o której mowa w art. 354 k.c. (dot. konieczności współdziałania wierzyciela z dłużnikiem), nie można wyprowadzić wniosku, aby poszkodowany był zobowiązany do dalszego zaciągania zobowiązań w celu jak najszybszego odtworzenia możliwości korzystania z rzeczy (np. poprzez branie kredytu, pożyczki) i przez to pogarszania swojej sytuacji majątkowej.

Mając na uwadze powyższe Rzecznik zgadza się ze stanowiskiem, iż **w przypadku szkody całkowitej, właściwym okresem, za który istnieje zobowiązanie do refundacji kosztów najmu samochodu zastępczego powinien być okres od dnia wynajęcia tego pojazdu w związku**

z jego zniszczeniem do dnia spełnienia świadczenia odszkodowawczego z uwzględnieniem czasu niezbędnego dla zagospodarowania pozostałości powypadkowych.

Wtedy bowiem poszkodowany jest w posiadaniu środków pieniężnych pozwalających na zakup pojazdu mechanicznego podobnego do pojazdu, który uległ uszkodzeniu. Przeprowadzenie oględzin, czy też doręczenie stanowiska o rozliczeniu szkody jako całkowitej nie stanowią czynności, które skutkują naprawą szkody majątkowej w postaci niemożności korzystania ze zniszczonego pojazdu mechanicznego. Nie powodują także przerwania adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy faktem zniszczenia pojazdu a faktem poniesienia kosztów za najem pojazdu zastępczego po dniu dokonania oględzin lub doręczenia informacji o rozliczeniu szkody jako szkody całkowitej. Wyniki oględzin lub informacja zakładu ubezpieczeń o tym, iż zostanie złożone oświadczenie woli o przyjęciu odpowiedzialności w ramach szkody całkowitej może stanowić po stronie poszkodowanego co najwyżej asumpt do podjęcia czynności zmierzających do nabycia podobnego pojazdu mechanicznego. Rzecznik jest również zdania, że za nieprawidłową należy uznać praktykę zakładów ubezpieczeń polegającą na sztywnym wyznaczeniu granic refundowanego okresu najmu do czasu przeprowadzenia oględzin lub powiadomienia o szkodzie całkowitej po dokonaniu tych oględzin i 7 dni na zagospodarowanie pozostałości powypadkowych, nawet jeżeli poszkodowany nie odzyskał obiektywnej możliwości nabycia innego pojazdu o podobnej wartości do zniszczonego.

04

Zasadny czas najmu pojazdu zastępczego w przypadku szkody częściowej

W sytuacji zaistnienia szkody częściowej za właściwy okres, za który przysługuje poszkodowanemu zwrot kosztów pojazdu zastępczego należy uznać czas rzeczywistej naprawy z uwzględnieniem elementów procesu likwidacji szkody.

Powyższe stanowisko znajduje bowiem swoje uzasadnienie nie tylko w zasadzie pełnego odszkodowania (art. 361 §2 k.c.), ale również w przyjętej linii orzecznictwa Sądu Najwyższego w sprawie kompensacji kosztów wynajmu samochodu zastępczego. W wyroku z dnia 26 listopada 2002 r. (sygn. akt V CKN 1397/00, LEX nr 77057) Sąd Najwyższy wskazał, że „skoro samochód mógł zostać naprawiony, to poszkodowany może w zasadzie żądać od zakładu ubezpieczeń zwrotu kosztów wynajmu pojazdu zastępczego poniesionych jedynie w okresie naprawy samochodu”. Jednocześnie w wyroku z dnia 5 listopada 2004 roku (II CK 494/03, LEX nr 145121), Sąd Najwyższy podniósł że „jeżeli uszkodzony pojazd nadaje się do naprawy w postaci wmontowania do niego nowej części zamiennej, to koszty najmu przez poszkodowanego tzw. samochodu zastępczego obejmować mogą okres konieczny i niezbędny do naprawy pojazdu”.

Sformułowanie „okres konieczny i niezbędny”, które zostało użyte w wyżej wskazanym orzeczeniu, oznacza nic innego jak obowiązek zwrotu kosztów wynajmu samochodu zastępczego za rzeczywisty, a nie technologiczny czas naprawy uszkodzonego pojazdu.

W opinii Rzecznika Finansowego w orzecznictwie Sądu Najwyższego trudno szukać legitymacji dla praktyki uznającej odpowiedzialność tylko za określony czas postępowania likwidacyjnego (od dnia zgłoszenia szkody do dnia oględzin uszkodzonego pojazdu) i tylko za technologiczny czas naprawy. Z uzasadnienia powyżej przywołanych orzeczeń można jedynie wnioskować, że **czas ten wyznaczony jest rzeczywistym czasem naprawy – okresem, w którym uszkodzony pojazd mechaniczny w normalnym stanie rzeczy, przy uwzględnieniu faktycznych elementów naprawy** (oczekiwania w kolejce na naprawę, sprowadzenia części zamiennych, technologiczną przerwę potrzebną na wyschnięcie świeżej powłoki lakierniczej przed przystąpieniem do prac związanych z konserwacją oraz finalnym montażem pojazdu itp.) **oraz procesu likwidacji szkody** (oczekiwania na oględziny,

oczekiwania na ponowne oględziny, uzgodnień poszkodowanego z ubezpieczycielem co zakresu naprawy) **mógł zostać naprawiony**. Natomiast trudno odnaleźć stanowisko w doktrynie i w orzecznictwie, które aprobowałoby praktykę refundacji kosztów najmu samochodu zastępczego tylko za technologiczny czas naprawy. Do podobnych wniosków należy dojść analizując wytyczną 20.8 wspomnianych już Wytycznych KNF, która akcentuje konieczność wzięcia pod uwagę obiektywnych czynników, wpływających na okres niemożności korzystania z własnego pojazdu przez poszkodowanego.

Technologiczny czas naprawy określany w programach komputerowych jest wyliczony jedynie czysto teoretycznie. Zawiera zazwyczaj, a priori ustaloną przez ubezpieczyciela, modelową sumę roboczo-godzin potrzebnych do naprawy pojazdu. Nie uwzględnia natomiast wielu istotnych czynników występujących w normalnym toku realizacji usługi naprawy pojazdu, o których przykładowo mowa powyżej. Poszkodowanemu przysługuje więc zwrot kosztów najmu pojazdu zastępczego za okres, od dnia jego wynajęcia w związku ze szkodą do dnia naprawy uszkodzonego pojazdu (**do dnia, w którym poszkodowany bez zbędnej zwłoki mógł odebrać pojazd, a pojazd był już sprawny**). Oczywiście, jeżeli po naprawie i odbiorze pojazdu, z uwagi na zakres uszkodzeń, konieczne jest przeprowadzenie dodatkowych badań technicznych, to również czas ich przeprowadzenia mie-

ści się w zakresie odpowiedzialności.

Ograniczanie okresu, za który przysługuje refundacja kosztów najmu samochodu zastępczego poprzez oparcie metodyki kompensacji o tzw. technologiczny czas naprawy, nie tylko nie realizuje zasady pełnego odszkodowania, ale również naraża poszkodowanych na poniesienie dodatkowych wydatków, które nie wystąpiłyby, gdyby im nie została wyrządzona szkoda.

Na koniec niniejszych rozważań wskazać należy, że nie zawsze przedłużający się okres naprawy może oznaczać konieczność refundacji najmu pojazdu zastępczego przez zakład ubezpieczeń. W uchwale z dnia 15 lutego 2019 r. Sąd Najwyższy (sygn. akt III CZP 84/18, OSNC 2020, nr 1, poz. 6.) podkreślił, że odpowiedzialność ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego obejmuje także celowe i ekonomicznie uzasadnione wydatki, poniesione przez poszkodowanego na najem pojazdu zastępczego w okresie przedłużającej się naprawy, chyba że są one następstwem okoliczności, za które odpowiedzialność ponosi poszkodowany lub osoba trzecia. Przedłużająca się naprawa może bowiem wynikać np. z błędu mechanika lub tego, że poszkodowany odda auto do naprawy po upływie dłuższego okresu od zdarzenia. Jeśli natomiast przyczyna zwłoki w naprawie jest obiektywna, wówczas poszkodowany nie może ponosić odpowiedzialności z tego tytułu.

Uważasz, że Twoje odszkodowanie zostało zaniżone?

Pamiętaj, że zawsze możesz skonsultować się z ekspertami Rzecznika Finansowego. Służą oni pomocą w czasie dyżurów telefonicznych i udzielają odpowiedzi na zapytania e-mailowe. Podpowiedzą, co można zrobić dalej w danej sprawie.

Porady ekspertów z zakresu ubezpieczeń gospodarczych

z zakresu ubezpieczeń komunikacyjnych (OC, AC, assistance), na życie, NNW, domów i mieszkań, turystycznych, kredytów, małych i średnich przedsiębiorstw, rolnych udzielane są pod numerem telefonu:

22 333 73 28

9.00-17.00 w poniedziałki,
9.00-14.00 od wtorku do piątku

Poradę również można uzyskać pisząc na adres:

porady@rf.gov.pl

Uniwersalną radą jest, aby w pierwszej kolejności
złożyć reklamację w instytucji finansowej.

Podmiot rynku finansowego odrzucił Twoją reklamację?

Chcesz dalej walczyć o swoje prawa? Złóż wniosek o przeprowadzenie postępowania interwencyjnego przez Rzecznika Finansowego – szczegóły na:

<https://rf.gov.pl/postepowania-interwencyjne/>

Możesz też spróbować osiągnąć ugodę z ubezpieczycielem w ramach postępowania polubownego – szczegóły: **<https://rf.gov.pl/polubowne/>**

Jeśli interwencja Rzecznika nie powiodła się lub nie udało się osiągnąć ugody, sprawa może zostać rozpatrzona przez sąd. Na tym etapie możesz też zwrócić się do Rzecznika Finansowego o wydanie istotnego poglądu, czyli materiału opiniodawczego o charakterze pomocniczym. Choć dla sądu nie jest on wiążący, to w uzasadnieniu orzeczenia, sąd powinien ustosunkować się do argumentów w nim przedstawionych.

Więcej informacji na **www.rf.gov.pl/istotne-poglady/**

**Rzecznik
Finansowy**

www.rf.gov.pl

#RFdlaUbezpieczonych

#RFdlaPoszkodowanych